

Bornholms Regionskommune
Kommunale institutioner

Den styrkede pædagogiske læreplan 1.7.2021

Rapporten er hentet: 08-07-2021

RAMBOLL

INDHOLDSFORTEGNELSE

1	INTRODUKTION	3
1.1	Beskrivelse til læreplanen (Hvem er vi?)	5
2	DEN PÆDAGOGISKE LÆREPLAN	6
2.1	Børnesyn, Dannelse og børneperspektiv, Leg, Læring og Børnefællesskaber	6
2.2	Pædagogisk læringsmiljø	9
2.3	Samarbejde med forældre om børns læring	10
2.4	Børn i udsatte positioner	11
2.5	Sammenhæng til børnehaveklassen	12
3	ØVRIGE KRAV TIL INDHOLDET I DEN PÆDAGOGISKE LÆREPLAN	14
3.1	Inddragelse af lokalsamfundet (og evt. forældrebestyrelsen)	14
3.2	Det fysiske, psykiske og æstetiske børnemiljø	14
4	DE SEKS LÆREPLANSTEMAER	15
4.1	Alsidig personlig udvikling	15
4.2	Social udvikling	16
4.3	Kommunikation og sprog	17
4.4	Krop, sanser og bevægelse	18
4.5	Natur, udeliv og science	19
4.6	Kultur, æstetik og fællesskab	20
5	EVALUERINGSKULTUR	21
5.1	Evalueringskultur	21
5.2	Evaluering af arbejdet med den pædagogiske læreplan	22
6	UDVIKLINGSPLANER	23

1 INTRODUKTION

I Danmark går størstedelen af alle børn i alderen 0-6 år i dagpleje, vuggestue eller børnehave. Det giver dagtilbuddene en unik rolle i forhold til at understøtte børns generelle trivsel og udvikling.

Siden 2004 har alle dagtilbud arbejdet med en pædagogisk læreplan, hvis formål er at opstille mål for børns udvikling, læring, trivsel og dannelse inden for seks centralt fastsatte læreplanstemaer. Som led i at styrke kvaliteten på dagtilbud blev der på baggrund af dagtilbudsaftalen "Stærkere dagtilbud – alle skal med i fællesskabet" i 2017, vedtaget en ny lovgivningsmæssig ramme i 2018 for arbejdet med den pædagogiske læreplan i dagtilbud. Ændringerne tager udgangspunkt i det samlede forslag om en styrket pædagogisk læreplan, som en mastergruppe og seks arbejdsgrupper udarbejdede i 2016.

Udarbejdelse af dagtilbuddets pædagogiske læreplan skal bygge på lokale udfordringer, styrker og kompetencer og de er en ledelsesmæssig beslutning, hvordan man mest hensigtsmæssigt udformer sin pædagogiske læreplan inden for de fastsatte rammer i loven og af kommunalbestyrelsen.

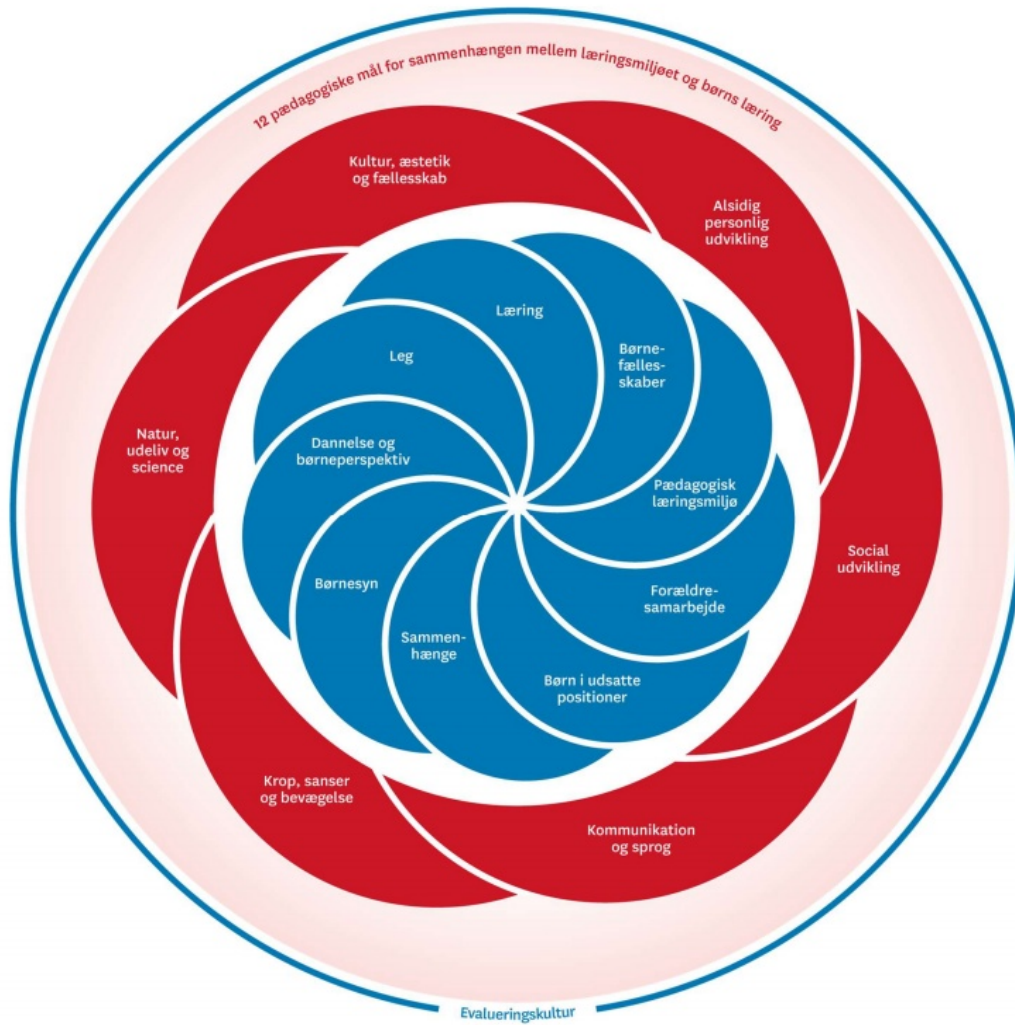
Ramme for udarbejdelse af den pædagogiske læreplan

Den pædagogiske læreplan udarbejdes med udgangspunkt i det fælles pædagogiske grundlag samt seks læreplanstemaer og de tilhørende pædagogiske mål for sammenhængen mellem det pædagogiske læringsmiljø og børns læring.

Dagtilbuddets pædagogiske læreplan skal fungere som et pædagogisk redskab, der via korte, relevante pædagogiske refleksioner og eksempler skal skabe en klar fælles retning for det pædagogiske arbejde, der foregår i dagtilbuddet. Herunder sikre, at den intenderede pædagogik er til stede hele dagen og i alle aktiviteter, rutiner med børnene mv. Læreplanen skal således indeholde nogle overordnede relevante refleksioner over og eksempler på, hvordan det pædagogiske læringsmiljø i dagtilbuddet inddrager børnenes perspektiv og børnefællesskabet og tager højde for den konkrete børnegruppes sammensætning og børnenes forskellige forudsætninger og behov. Eksemplerne skal være retningsgivende for personalet i det daglige pædagogiske arbejde med børnene.

Den styrkede pædagogiske læreplan

Det fælles pædagogiske grundlag
og de seks læreplanstemaer

1.1 Beskrivelse til læreplanen (Hvem er vi?)

Svaneke Børnehus er en integreret institution med ca. 40 børn fra 0 til 6 år i vuggestue og børnehave. Børnene er fordelt i tre grupper efter alder - Myrerne, Bierne og Græshopperne. For at skabe en fleksibel ramme ift. børnenes overgange og vores fysiske rammer har vi valgt at dele børnehavegruppen op i to - en med de yngste og en med de ældste børn. Vi oplever at det i højere grad gør det muligt at tilgodese børnegrupperne og deres aldersbetingede kunnen og behov. Det betyder at alle børn i en gruppe har samme alder og deraf mere eller mindre samme udviklingstrin, hvilket er både positivt og en udfordring vi arbejder med. Børnene har i løbet af dagen mulighed for at være sammen på kryds og tværs.

Svaneke Børnehus ligger i udkanten af Svaneke - Danmarks smukkeste købstad. Vi har kort til hallen, skoven, stranden, kysten og byen og bruger det hele flittigt.

Vi har en stor legeplads med legehuse og gode muligheder for at køre på cykler og spille bold samt en stor sandkasse med klatrestativ og masser af plads til at lege i. Vi har græsområder med gamle frugttræer, gynger, bålplads og rutsjebane. Legepladsen er fælles for Svaneke Børnehus og friskolens SFO. Vuggestuen har sin egen legeplads med græsplæne, legehuse og sandkasse, men benytter også den store legeplads rigtig meget.

Svaneke Børnehus har en forældrebetalt madordning som alle er meget begejstrede for. Pædagogisk bruger vi det som et læringsmiljø hvor voksne og børn helt naturligt bliver opmærksomme på det sociale, kulturelle og fysiske omkring et måltid.

I Svaneke Børnehus vil vi udvikle et børnehus hvor børn og voksne trives og udvikler sig. Hvor medarbejderne har respekt for hinandens faglighed og forældrene er trygge og føler sig set og hørt. Vi ser muligheder frem for begrænsninger og hjælper hinanden.

Vi vil gøre en forskel i børnenes liv.

Dette gør vi med Den styrkede pædagogiske læreplan som grundlag for vores forståelse og tilgang til at arbejde med børnenes trivsel, udvikling, læring og dannelse. Og vores pædagogiske læreplan skal være et pædagogisk redskab vi kan bruge til at sætte fælles retning efter.

2 DEN PÆDAGOGISKE LÆREPLAN

Den pædagogiske læreplan udgør rammen og den fælles retning for vores pædagogiske arbejde med børnenes trivsel, læring, udvikling og dannelse. Læreplanen er et levende dokument, som kort beskriver vores pædagogiske overvejelser og refleksioner med eksempler, der er retningsgivende for det daglige pædagogiske arbejde.

2.1 Børnesyn, Dannelse og børneperspektiv, Leg, Læring og Børnefællesskaber

Først forholder I jer til de fem elementer:

- Børnesyn, Dannelse og børneperspektiv, Leg, Læring, Børnefællesskaber.

I kan beskrive elementerne samlet eller hver for sig. De øvrige elementer i det pædagogiske grundlag skal ifølge loven fremgå særskilt af den pædagogiske læreplan. Disse elementer forholder I jer til lidt senere (Den styrkede pædagogiske læreplan, Rammer og indhold, s. 15)

Hvordan kommer de fem centrale elementer fra det fælles pædagogiske grundlag til udtryk hos os og bliver omsat i vores hverdag sammen med børnene?

Børnesyn:

Det at være barn har en værdi i sig selv og det gode børneliv har fokus på børnenes ret til leg og medbestemmelse. Derfor har vi fokus på at følge børneperspektivet i forhold til hvilke aktiviteter der sættes i gang, hvor turen går hen og forsøger at tage udgangspunkt i børnenes interesser. Vores intension er at lytte til og se børnenes invitationer, både de italesatte og dem som kommer via børnenes adfærd. Derved kan vi møde børnene der hvor de er og drage omsorg for og støtte deres trivsel, udvikling, læring og dannelse. Så vidt muligt skal der være etableret en tillidsfuld relation mellem børnene og de voksne inden at den voksne går ind i konflikter. Der skal være plads til alle følelser og vi anerkender børnenes følelser og hjælper dem med at sætte ord på.

Vi mener at en struktur og ramme med genkendelighed, tydelighed, kendte rutiner og forudsigelighed giver tryghed for børnene, så der i den ramme bliver plads og ro til at børnene udforsker og udvikler sig. Det kræver at det pædagogiske personale i grupperne hele tiden reflekterer over og justerer praksis til børnegruppen. Planlægningen af den daglige pædagogiske praksis tager hensyn til dagsformen og eventuelle udfordringer i børnegruppen og de voksne har ansvaret for rammen ved hele tiden at huske de aftaler der er lavet. Vi deler børnene op i mindre grupper så de har færre voksne og børn at forholde sig til og det bliver lettere at være nærværende i forhold til de enkelte børn.

Vores ønske er at støtte og guide børnene til at mestre mest muligt. Det betyder at vi skal finde deres zone for nærmeste udvikling og være opmærksomme på at den kan ændre sig fra dag til dag – ja måske time til time. Vi følger børnenes spor i forhold til at støtte op om deres lege og relationer men udfordrer dem også ved at videreudvikle deres leg eller tilføre legen nye elementer. For at børnene bliver aktive medskabere sætter vi ord på det de kan, det de har lært og endnu vigtigere det de ikke har lært – endnu. Ved at italesætte det der er svært kan vi give børnene strategier til at løse det der udfordrer og de får ejerskab til egen udvikling og læring.

I vuggestuen anerkendes børnene for deres initiativ og vilje til selvhjulpethed når de selv vil åbne døren og gå ned i garderoben og hente deres sut, inden de skal puttes.

I børnehaven bruger vi formiddagscafeen til at se og fornemme hvordan børnene har det. Det er der dagen gennemgås i ord og billeder og der bliver snakket om hvad dagens indhold er, hvilke ideer og ønsker har børnene. Da de ældste børn skulle gå Lucia var det ikke alle som havde lyst til at deltage. I stedet for at presse børnene til deltagelse fik de en anden rolle i forløbet og gik så sidst sammen med en voksen og blev på den måde en del af det fællesskab, der er omkring det at gå Lucia.

Dannelse og børneperspektiv:

Børn skal høres og tages alvorligt som led i starten på en dannelsesproces og demokratisk forståelse. Derfor arbejder

vi i vores fælles pædagogiske praksis på at anerkende børnene for det de er og der hvor de er i deres udvikling. Vi tilrettelægger vores pædagogiske læringsmiljøer så der er tid og rum til at lytte til børnene og dermed høre deres perspektiv. Børnene skal mødes af nærværende og troværdige voksne som de vil blive udfordret af. Voksne med hvem de kan afprøve viden og holdninger og opleve at blive lyttet til og have indflydelse.

I børnenes dannelsesproces lægger vi vægt på at arbejde med fællesskabet, hjælpsomhed, at kunne mestre og være en del af egen udvikling. Ikke alle børn har erfaring med at give sin mening til kende. De børn støtter vi ved at indgå i og være deltagende i børnenes fællesskaber for på den måde at støtte dem i at tage og få plads til deres perspektiver og ideer. Vi øver os fortsat i at inddrage børnene og finde den rette form og hvornår det giver mening. Vi er blevet opmærksomme på at det at give muligheder for at blive inddraget kan give børnene et ansvar, de ikke skal have. Vi vil være nysgerrige på, hvor vi kan inddrage børnenes perspektiver ex. i indretningen af stuerne. Og huske kontinuerligt at få børnenes perspektiver på kommende læringsmiljøer, indkøb af legetøj, forslag til ture m.m.

I vuggestuen har de voksne inddraget børnenes perspektiv ved at et emne i en temaugle (Krible krable) fortsatte i lang tid fordi de oplevede at børnene var optaget af det og havde fået ejerskab til det. Emnet blev udvidet ved at lave terrarie, lave dyr i modellervoks og indkøbe legetøj til emnet.

I børnehaven er fokus på deltagelse i Bag for en sag i langt højere grad nu på processen og ikke produktet. Børnene har selv kigget og udvalgt opskrifter og der har været tid til at lave små projekter og eksperimenter, også ud fra børnenes egne ideer. At blive inddraget i at bestemme noget ex hvilke julegaver skal vi lave, er en læring i at acceptere at det, man selv ønskede, ikke nødvendigvis får flertal. En læreproces hvor barnet bliver set og taget alvorligt af den voksne, som sætter ord på hvad der sker. Den voksne støtter barnet i at forstå de demokratiske processer.

Leg:

Legen har værdi i sig selv og er vigtig for børnenes udvikling. Derfor giver vi legen plads og rum ved at understøtte børnenes egne initiativer til leg. Børnene får mulighed for at fordybe sig i legen ved at vi forsøger at være opmærksomme på ikke at afbryde dem hele tiden. Vi er opmærksomme på at fordele os inde og ude så vi er nærværende og kan guide og hjælpe ved behov og derved forlænge børnenes indbyrdes leg.

Samtidig er vi opmærksomme på de børn der har brug for støtte og guidning for at komme ind i legen. Ved at det pædagogiske personale er deltagende i legen skaber vi deltagelse for børnene. Vi iagttager børnenes lege for at sikre at deres leg udvikler sig og dermed skaber trivsel, udvikling, læring og dannelse for børnene.

I vuggestuen har det at have mere af en slags legetøj været med til, at de voksne tilfører den samme leg nye ideer og input som børnene tager til sig fordi der hele tiden er en genkendelighed i legene. Vuggestuebørnene leger med hinanden fordi de leger med det samme legetøj og hjælper og husker hinanden i legen. Dette styrker børnefællesskabet.

I børnehaven bruger børnene sandlegetøjet som skjold og sværd og for nogle børn bliver det til tider en voldsom leg som de ikke altid forstår. Det pædagogiske personale har ved at iagttage og reflektere over legen fundet at børnene kan have brug for at legen rammesættes så det bliver en god leg for alle. Ud af papkasser bliver der lavet skjold, der laves en fysisk ramme og aftales hvilke regler der er for legen.

I begge eksempler vil der være mulighed for at de voksne hjælper børnene til at se hinandens ressourcer og at give børnene mulighed for at afprøve forskellige roller i legen.

Læring:

Vi har en legende tilgang til det at lære da vi mener det udvikler nysgerrige børn som tør undre sig og som forhåbentlig også tør begå fejl. Vores pædagogiske læringsmiljøer tilrettelægges ud fra den aktuelle børnegruppes behov for trivsel, udvikling, læring og dannelse ved i stor udstrækning at følge børnenes spor. Vi har øje for børnenes ressourcer og udfordringer og tilstræber at lave læringsmiljøer som kan differentieres og indeholder flere læringsmål. Eksempelvis ved at være opmærksomme på at samlingerne også giver mulighed for bevægelse og at det barn som har brug for bevægelse når vi spiser enten kan løbe ned og hente noget til den voksne eller bruge en fodgyng.

Vi er bevidste om at børnenes læring starter når de træder ind ad døren om morgenen og at den først slutter når de bliver hentet og dagen er slut. Den læring der sker ved at være det første barn i Børnehuset og være med til at bage boller er ligeså vigtig som den læring der sker i planlagte læringsmiljøer og aktiviteter i løbet af dagen. Vi har gennem mange år arbejdet med og haft fokus på den læring der er i dagens mange rutiner og øver os i hele tiden at reflektere over om det giver mening det vi gør og det vi tror vi gør, så vi ikke fratager børnene læringsmuligheder. Ved at arbejde struktureret og organisere den daglige praksis sikrer vi at rutiner, leg og aktiviteter så vidt muligt afløser hinanden i et flow tilpasset børnegruppen.

Det pædagogiske personale er synlige og nærværende i forhold til børnene og siger ja til børnenes initiativer og deltager i børnenes lege. Derved er det muligt at støtte børnenes trivsel, udvikling, læring og dannelse og guide dem til strategier i samspillet med hinanden, også der hvor det er svært. Ved at sparre med hinanden og reflektere over vores pædagogiske praksis får vi fulgt op på om der er noget der skal justeres i praksis. Dette gør vi også ved at bruge børnenes legeindhold som pejlemærker for hvad de er optaget af og udfordret af, og bruger det i planlagte legeaktiviteter/læringsmiljøer.

I vuggestuen er de voksne i arbejdet med den styrkede pædagogiske læreplan blevet optaget af nuets didaktik og den

forskel der kan ligge i den voksnes forestilling om et læringsmiljø og det at følge børnenes spor. Som når den voksne vil til Hullehavn og se på vandet og undersøge hvad der kan flyde og synke, og børnene på vejen derned igen, igen fortaber sig i en træstub med krible krable dyr og har helt styr på, hvad det er de leder efter.

I børnehaven deltager nogle af børnene i forløb med LæseLeg hvor læringsmiljøet er planlagt ud fra den bog der læses. Bogen læses flere gange og der inddrages lege og kreative aktiviteter i arbejdet med bogen.

Børnefællesskaber:

Leg, dannelse og læring sker i børnefællesskaber, som det pædagogiske personale fastsætter rammerne for. Det er de voksne der har ansvaret for at børnene er en del af børnefællesskabet. Børnene skal føle sig som en del af og være forpligtet over for fællesskabet med balance mellem individ og fællesskab. Vi møder børnene forskelligt og tilpasser de pædagogiske læringsmiljøer så børnene får samme muligheder for deltagelse. En struktur med børnene i mindre grupper noget af dagen giver større overblik, mulighed for nærvær og at kunne støtte de enkelte børn. Vi skal være opmærksomme på at se på kvaliteten af de fællesskaber børnene er i. Hvilke samspil er udviklende og hvor kræver det vores støtte og hjælp for at børnene ex har lige meget at skulle sige i legen. Vi er bevidste om at synliggøre for børnene, hvilke fællesskaber der er at indgå i.

Vi bruger Fri for mobberi med Bamsemøder som en metode til at styrke børnefællesskabet og give børnene strategier og redskaber til at agere hensigtsmæssigt overfor hinanden. Mødet giver en god ramme at italesætte både det der er godt og det der er svært for børnene. Det kan også være her at den voksne overfor børnegruppen beskriver, hvilke ressourcer børnene har –åbner deres øjne for mangfoldighed. For at styrke børnenes lege benytter vi legemanuskripter og legegrupper/legeværksteder som en ramme for legen. Den voksne sætter rammen omkring legen og giver børnene strategier og anvisninger til at tage forskellige roller så de bliver udfordret i forhold til at skulle tage initiativ men også til at være afventende. En systematik i forhold til at alle børn deltager i legegrupper ville betyde at børnene bliver udfordret på at opbygge nye relationer, se de andre børn med nye perspektiver og få øje på hinandens ressourcer.

I samarbejdet med forældrene fortæller vi om de legerelationer der har en positiv betydning for børnene og kommer med konkrete anbefalinger i forhold til mulige legeaftaler. Er der børn i gruppen hvor deres indbyrdes relationer kan være udfordret taler vi med forældrene om muligheden for at lave legeaftaler, så børnene i et hjemligt miljø kan få et andet blik på hinanden. Vi forventer at forældrene overfor deres børn taler positivt om andre børn og forældre.

I vuggestuens arbejde med at lave overgange fra Myrerne til Bierne har vi fokus på at børnene får relationer til børnene i den nye gruppe mere end at de lærer rutinerne at kende. De ældste vuggestuebørn kommer med på ture, deltager i gruppens leg ude og inde sammen med en voksen fra vuggestuen og vi laver små grupper med børn fra begge stuer. Det betyder at når barnet starter i den nye gruppe har de opbygget relationer og er en del af børnefællesskabet.

I børnehaven oplever vi at når strukturen og organiseringen af den pædagogiske praksis fungerer kan den voksne være nærværende, samle børnene om et fælles tredje i mindre grupper. En stor del af dagens vokseninitierede læringsmiljøer foregår i mindre grupper. Det kan være i et læringsmiljø omkring krea aktiviteter, at tegne, sætte rammen om legetøj og fastholde børnenes fokus på hinanden og det fælles tredje. Er rammen tydelig fungerer det både inde og ude.

2.2 Pædagogisk læringsmiljø

”Det skal fremgå af den pædagogiske læreplan, hvordan det enkelte dagtilbud hele dagen etablerer et pædagogisk læringsmiljø, der med leg, planlagte vokseninitierede aktiviteter, spontane aktiviteter, børneinitierede aktiviteter samt daglige rutiner giver børnene mulighed for at trives, lære, udvikle sig og dannes.

Det pædagogiske læringsmiljø skal tilrettelægges, så det inddrager hensynet til børnenes perspektiv og deltagelse, børnefællesskabet, børnegruppens sammensætning og børnenes forskellige forudsætninger.” (Den styrkede pædagogiske læreplan, Rammer og indhold, s. 22-23)

Hvordan skaber vi hele dagen et pædagogisk læringsmiljø, der giver alle børn mulighed for at trives, lære, udvikle sig og dannes?

I Svaneke Børnehus har vi gennem flere år arbejdet med rutinepædagogik og oplever derved, at vi var og er godt på vej i forhold til, at der skal være et pædagogisk læringsmiljø tilstede hele dagen, som giver børnene mulighed for trivsel, udvikling, læring og dannelse. Børnene inddrages i løbet af dagen i rutiner som at lave bolledej om morgenen, dække bord til frokost, rydde af bordet, lukke børnehuset ned i slutningen af dagen m.m. Vi er bevidste om at det at skifte bleer, vaske hænder, tage tøj på, spise måltider, blive puttet til middagslur og meget andet alt sammen indeholder læring, hvis vi som voksne husker at give tid og plads til børnenes egen mestring og snak om det vi laver. At læring hele dagen netop i forhold til rutinerne også kan være et dilemma i forhold til at være til rådighed for forældrene er noget vi forsøger at italesætte.

Vi planlægger pædagogiske læringsmiljøer ud fra det vi iagttager hos børnene, hvad er de optagede af, hvad inviterer de til og hvad har de behov for i forhold til deres trivsel og udvikling. Vi oplever at det er lettere at følge barnets spor, være i nuet hvis vi har en planlægning at afvige fra og gå tilbage til. Den største læring sker sammen med andre, og i Børnehuset er læringsfællesskaber børnefællesskaber, og vi støtter børnenes deltagelse i leg og læringsmiljøer ved selv at være deltagende. Ved at have fokus på det enkelte barn i fællesskabet kan vi sikre deres trivsel, udvikling, læring og dannelse ved at støtte dem der hvor de er i deres udvikling. Hjælpe børnene til at turde indgå i nye lege og relationer og sige til og fra.

Vi inddrager andres faglighed hvis vi har brug for mere viden for at skabe et trygt og stimulerende pædagogisk læringsmiljø hele dagen for alle børn. Når vi evaluerer de pædagogiske læringsmiljøer har vi nu fokus på børnenes trivsel, udvikling, læring og dannelse – hvad får de ud af det vi gør?

I vuggestuen lægges der stor vægt på den læring der er i at børnene selv forsøger at tage deres tøj på inden en tur. Børnene oplever at mestre, opnå en færdighed, hvilket giver dem tro på egne evner i forhold til andre ting de møder. Når børnene sidder med deres tøj oplever det pædagogiske personale en stor hjælpsomhed og opmærksomhed børnene imellem, hvilket udvikler dem socialt og personligt.

I børnehaven er vi blevet bevidste om at efter frokost hvor børnene er ved at være trætte skal vi være opmærksomme på at tilbyde pædagogiske læringsmiljøer som børnene kan deltage i. Kan være krea, bevægelseslege hvor den voksne styrer legen, højtlesning eller fælles leg i sandkassen. Det betyder at der også skal være en opmærksomhed på at det ikke er om eftermiddagen der skal være færrest voksne.

2.3 Samarbejde med forældre om børns læring

”Det skal fremgå af den pædagogiske læreplan, hvordan dagtilbuddet samarbejder med forældrene om børns læring.” (Den styrkede pædagogiske læreplan, Rammer og indhold, s. 24-25)

Hvordan samarbejder vi med forældrene om barnets og børnegruppens trivsel og læring?

Samarbejdet med forældrene omkring børnenes trivsel, udvikling, læring og dannelse starter ved den indkøringsamtale alle forældre tilbydes inden barnet starter. Og al den tid barnet er i Børnehuset tilbyder vi samtaler hvor vi sammen med forældrene ud fra Hjernen og hjertets skemaer og andre samtaler følger op på barnets trivsel og udvikling og gør forældrene til aktive medspillere. Vi arbejder på at der er en voksen som er synlig for forældrene og ved afhentning kan være til rådighed for forældrene til snak og den lille historie om barnet, som viser at vi har set barnet. Det giver ro og plads til at andre voksne kan være fordybet og nærværende med børnene. Vi skal kontinuerligt italesætte overfor forældregruppen, at læring hele dagen betyder noget for forældresamarbejdet. Vi kommunikerer med forældrene via AULA om de praktiske ting og det er her læringsmiljøerne synliggøres for forældrene med hverdagsbeskrivelser og billeder. At kontakte forældrene via telefon kan give mere ro til en samtale for begge parter.

Forældrene er lige så forskellige som børnene så vi skal kunne differentiere forældresamarbejdet. Vores intension er at møde forældrene forskelligt. Hvordan vi giver forældrene besked afhænger af hvem de er, hvor meget de giver udtryk for at ville have at vide. Vi aflæser dem og respekterer deres grænser men arbejder også på at gøre dem nysgerrige på deres barns hverdag, som er vores fælles tredje. Et samarbejde mellem forældrene og os som fungerer og er givende for børnenes trivsel, udvikling, læring og dannelse fordrer at vi har skabt relationer og har tillid til hinanden. Det opnår vi ved også at have tid til at snakke om familiens liv og det de er optaget af. Her er det at blive inviteret hjem til barnets fødselsdag betydningsfuldt. I forhold til at blive rådgivet og vejledt af de voksne omkring ens barn har nogle forældre brug for mere støtte og andre er ikke interesseret. Når vi vil rådgive er det med barnets trivsel, udvikling, læring og dannelse for øje og vi kan henvise til artikler/bøger, tværfaglige samarbejdspartnere og tilbyde flere samtaler. Vi er blevet bevidste om at vi ikke kun skal informere om de læringsmiljøer børnene deltager i, men også inddrage forældrene med konkrete ideer og viden om hvorfor det udvikler barnet.

Vi arbejder ud fra at der er flere perspektiver og er nysgerrige på forældrenes perspektiv. Forældrene kan give os et andet syn på vores pædagogiske praksis, da de ofte ser det samme udsnit af vores praksis. At stille spørgsmål og henvende sig om det der kan være svært og give uro, opfatter vi ikke som brok men som forældrenes perspektiv på deres barns trivsel, udvikling, læring og dannelse. Det giver os viden om det vi ikke ser. Om muligt finder vi hurtig tid i kalenderen til en samtale så vi kan mødes og lytte til hinandens oplevelser og lave eventuelle aftaler til gavn for barnet. Forældrerådet bruges også til at vi hører mere om hvordan den store forældregruppe ser og oplever vores pædagogiske praksis.

I vuggestuen vejleder det pædagogiske personale ofte forældrene om hvordan børnene kan støttes i at være selvhjulpne, hvad søvnen betyder for deres udvikling og hvordan børnene relaterer sig til hinanden ved at der er blevet mindre legetøj.

I børnehaven vejleder det pædagogiske personale ved at dele observationer med forældrene om, at barnet ikke har overskud til at have mange legeaftaler selvom det giver udtryk for at ville og have lyst. Og de kan fortælle hvem det kunne være givende at arrangere en legeaftale med.

2.4 Børn i udsatte positioner

”Det skal fremgå af den pædagogiske læreplan, hvordan det pædagogiske læringsmiljø tager højde for børn i udsatte positioner, så børnenes trivsel, læring, udvikling og dannelse fremmes.” (Den styrkede pædagogiske læreplan, Rammer og indhold, s. 26)

Hvordan skaber vi et pædagogisk læringsmiljø, der tager højde for og involverer børn i udsatte positioner, så børnenes trivsel, læring, udvikling og dannelse fremmes?

For alle børn har det at være en del af børnefællesskabet afgørende betydning for deres trivsel, udvikling, læring og dannelse. Derfor har vi fokus på at alle børn uanset psykisk/fysisk formåen og kunnen skal være del af et fællesskab. Børn i udsatte positioner er mangfoldige og er også de børn der lige er startet, kommer tilbage efter ferie, som ikke har overskud i dag og som savner mor og far. Vi er optaget af hvad børnene gør og ikke hvad de er. Børn gør hvad de kan. Det er de voksne, der kan gøre noget anderledes. Vi skal tilrettelægge pædagogiske læringsmiljøer, som kan tilpasses og justeres undervejs og som tager højde for børnenes dagsform. Vi er nysgerrige på hvordan vi kan ændre strukturen og rammen og hvilke greb vi kan bruge så alle børn trives. Børnene er i mindre grupper med en fast voksen som arbejder med struktur, genkendelighed, forudsigelighed og er tæt på de børn som er i udsatte position så de kan guide børnene, give strategier og sætte ord på følelser. Vi tilrettelægger læringsmiljøer med rum og ro, hvor børnene får strukturerede pauser, laver mikrogrupper hvor et eller to børn sammen med en voksen går væk fra Børnehuset ex. en tur ned i skoven. Det pædagogiske personale laver læringsmiljøer hvor børnene danner relationer omkring det fælles tredje og får øje på hinandens ressourcer. Har nogle børn behov for noget ekstra motorisk eller sprogligt kan alle gøre det – det der er godt for et barn er godt for alle børn. Vi laver legeværksteder hvor børn sættes sammen i en mindre gruppe og den voksne sætter en ramme for legen, som børnene kan øve sig i og ved at den voksne går foran- bagved - ved siden af og er deltagende i legen skabes der deltagelsesmuligheder for børnene.

Når der er konflikt med et barn øver vi os i at det ikke handler om at vinde konflikten men at hjælpe barnet videre. Barnet reagerer ikke på den voksne men på den sammenhæng barnet er i, det der er gået forud, på sult, træthed, stress og evt. overstimulering. Derfor er vi som pædagogisk personale forpligtet til at lave voksenskitte når konflikten går i hårdknude så vi sikrer barnets trivsel, udvikling, læring og dannelse. Et voksenskitte kan også være at invitere barnet ind i et fællesskab med en anden voksen, som har det mentale overskud til at møde barnet med en positiv forventning. Personalet taler sammen om de børn hvor der er noget som bekymrer og hvor vi er optaget af hvad det er børnene inviterer til. Vi kontakter inklusions og ressource teamet når vi har brug for sparring og hjælp til at komme videre og har ofte refleksionsforløb i gang, hvor vi sammen udvikler den pædagogiske praksis. Efter behov inddrager vi børnefysio- og ergoterapeut, psykolog, talehøre konsulent og andre tværfaglige samarbejdspartnere. Som en systematisk opfølgning på alle børn bruger vi TOPI og dialogprofiler. Oplever de voksne at et barn ikke trives og udvikler sig, italesættes den observation og bekymring overfor forældrene og vi taler sammen om hvad forældrene ser. Vi er optaget af hvordan vi kan hjælpe og støtte børnene i selvregulering. Hvordan kan vi arbejde med børnenes arousal på en måde, så vi møder dem lige der hvor de er?

I vuggestuen er der med De små børns Bornholm sat fokus på de helt små børns trivsel, udvikling, læring og dannelse. Personalet arbejder målrettet med børnenes sproglige udvikling gennem leg og dialog da det at kunne kommunikere og lege giver en overgang til børnehaven, hvor børnene ikke bliver så sårbare ved at være de yngste.

I børnehaven bruges der piktogrammer for at visualisere dagens forløb. Børnene har faste pladser til måltider, samlinger m.m., hvilket betyder at der er taget stilling til hvor de skal sidde og det skaber ro hos børnene. Det giver børnene en oplevelse af at de voksne tager ansvaret og der er en tydelighed omkring hvad der skal ske.

2.5 Sammenhæng til børnehaveklassen

”Det skal fremgå af den pædagogiske læreplan, hvordan der i børnenes sidste år i dagtilbuddet tilrettelægges et pædagogisk læringsmiljø, der skaber sammenhæng til børnehaveklassen.” (Den styrkede pædagogiske læreplan, Rammer og indhold, s. 27).

Hvordan tilrettelægger vi vores pædagogiske læringsmiljø for de ældste børn, så det skaber sammenhæng til børnehaveklassen? (Dette spørgsmål gælder kun dagtilbud med børn i den relevante aldersgruppe.)

At forberede de kommende skolebørn bedst muligt på deres skolestart er et arbejde vi tænker sker tidligere end bare det sidste år. Det sker når vi gør børnene nysgerrige på viden og læring, når de oplever at kunne, i legen og når vi arbejder ud fra den styrkede pædagogiske læreplan. Året inden skolestart bliver alle disse aktiviteter intensiveret og børnene præsenteres for nye og andre læringsmiljøer. Som vores gruppeinddeling er pt er de ældste børn samlet i vores gruppe med de ældste børn, hvilket gør at der bliver stillet andre krav til dem. Dog stilles der fortsat forskellige krav til børnene for at de bliver støttet til at blive bedst mulig forberedt.

Det pædagogiske personale har fokus på at arbejde med den alsidige personlige udvikling – at kunne regulere sig selv, være selvhjulpne, at turde forsøge, at mestre men også vide at alt skal øves, have styr på egne ting som drikkedunk, penalhus og andet. I de pædagogiske læringsmiljøer er der fokus på at kunne fordybe sig, vedholdenhed, hjælpsomhed og at få positive erfaringer med at prøve nye ting. Børnene inddrages med deres perspektiver i beslutningen om hvor ture skal gå hen, julegaver til forældre med den demokratilæring der er i at det ikke altid er ens eget ønske der får flest stemmer. De voksne inddrager børnenes spor i planlægningen af læringsmiljøer – også de spontant opståede. Det at indgå i et socialt fællesskab og være gode kammerater med respekt for hinanden vægter vi højt. At blive forberedt til kommende skolestart er også at kunne indgå i nye relationer. Børnenes verden udvides ved at turene går længere væk, de indgår i nye sammenhænge som børnehavefodbold, overgangsprojekt, morgensang på skolen, skolebesøg, bruger skolebiblioteket og i løbet af de sidste måneder inden skolestart mødes de med kommende klassekammerater fra den anden børnehave i byen samt kommende børnehaveklasselærere. Der laves flere læringsmiljøer med fokus på bæredygtighed og grøn dannelse og vi besøger BOFA tårnet.

I løbet af efteråret samles de kommende skolebørn i det vi kalder en Storebørnsgruppe. Skolelivet italesættes ikke før nogle måneder før skolestart for at kunne tage højde for de børn, som der eventuelt søges udsat skolestart på. Vi har fokus på, at det børnene skal kunne er fordi de er store børn og ikke kun fordi, at de skal i skole. Det at skulle starte skole skal ikke fylde negativt, hvilket italesættes overfor forældrene. Vi bruger et hæfte som hedder Filur da det lærer sig op af den måde vi i forvejen arbejder på ved at bruge dialogisk læsning og knytte pædagogiske læringsmiljøer til bøgerne. Det er et godt redskab til at lære børnene at lære. Hele tiden understøttes børnenes læring med hjælp og guidning og praktiske greb som at skrive sit navn efter et navnekort. De voksne introducerer børnene for bogstaver, tal, skriftsprog, former m.m.

Vi har et godt samarbejde med de skoler, hvor vores børn skal gå og forsøger at prioritere alle skoler i det omfang det er muligt. Med jævne mellemrum går de voksne på skolebesøg for at blive klogere på den hverdag vi skal forberede børnene til.

Vi vil gerne inddrage forældrenes perspektiv i større grad og være i dialog med dem om børnenes kommende skolestart. Vi vil derfor afholde forældremøde for gruppens børn efter sommerferien.

3 ØVRIGE KRAV TIL INDHOLDET I DEN PÆDAGOGISKE LÆREPLAN

3.1 Inddragelse af lokalsamfundet (og evt. forældrebestyrelsen)

"Det skal fremgå af den pædagogiske læreplan, hvordan dagtilbuddet inddrager lokalsamfundet i arbejdet med etablering af pædagogiske læringsmiljøer for børn." (Den styrkede pædagogiske læreplan, Rammer og indhold, s. 29)

"Det er lederen, der i forbindelse med udarbejdelse af den pædagogiske læreplan sikrer, at forældrebestyrelsen bliver inddraget i processen omkring udarbejdelse, evaluering af og opfølgning på den pædagogiske læreplan." (Den styrkede pædagogiske læreplan, Rammer og indhold, s. 52)

Hvordan inddrager vi lokalsamfundet i arbejdet med at skabe pædagogiske læringsmiljøer for børn samt evt. hvordan forældrebestyrelsen inddrages i arbejdet med læreplanen?

Svaneke Børnehus inddrager lokalsamfundet i arbejdet med at skabe og styrke de pædagogiske læringsmiljøer når børnene i vores Emneuge Kend din by har været på virksomhedsbesøg i nogle af Svaneke's produktionsforretninger. I december måned bruger vi de pædagogiske læringsmiljøer der er omkring det at gå Lucia i Brugsen og invitere byen ind til lågeåbning i Svaneke's by julekalender til at understøtte børnenes trivsel, udvikling, læring og dannelse. På Svaneke friskole deltager vi i deres morgensang og skaber dermed overgang til skoleverdenen. Så vidt muligt siger vi ja tak når lokalsamfundet inviterer os til aktiviteter som DBU fodbold, at se film i biografen m.m. Forældrerådet skal inddrages i arbejdet med at evaluere og følge op på den pædagogiske læreplan. Dette kommer til at ske på de fremtidige forældrerådsmøder. Og fremadrettet vil forældrerådet blive inddraget i arbejdet med at justere og opdatere vores læreplan.

3.2 Det fysiske, psykiske og æstetiske børnemiljø

"Arbejdet med det fysiske, psykiske og æstetiske børnemiljø i dagtilbuddet skal integreres i det pædagogiske arbejde med etablering af pædagogiske læringsmiljøer. Børnemiljøet skal vurderes i et børneperspektiv, og børns oplevelser af børnemiljøet skal inddrages under hensyntagen til børnenes alder og modenhed." (Den styrkede pædagogiske læreplan, Rammer og indhold, s. 30).

Hvordan integrerer vi det fysiske, psykiske og æstetiske børnemiljø i det pædagogiske læringsmiljø?

Under udarbejdelse

4 DE SEKS LÆREPLANSTEMAER

”Den pædagogiske læreplan skal udarbejdes med udgangspunkt i seks læreplanstemaer samt mål for sammenhængen mellem læringsmiljøet og børns læring.

Det skal fremgå af den pædagogiske læreplan, hvordan det pædagogiske læringsmiljø understøtter børns brede læring inden for og på tværs af de seks læreplanstemaer.” (Den styrkede pædagogiske læreplan, Rammer og indhold, s. 32).

De seks læreplanstemaer, som omhandler børnenes kropslige, følelsesmæssige, sociale og kognitive læring er:

- Alsidig personlig udvikling
- Social udvikling
- Kommunikation og sprog
- Krop, sanser og bevægelse
- Natur, udeliv og science
- Kultur, æstetik og fællesskab

4.1 Alsidig personlig udvikling

Det pædagogiske læringsmål

- Det pædagogiske læringsmiljø skal understøtte, at alle børn udfolder, udforsker og erfarer sig og hinanden på både kendte og nye måder og får tillid til egen potentialer. Dette skal ske på tværs af blandt andet alder, køn samt social og kulturel baggrund.
- Det pædagogiske læringsmiljø skal understøtte samspil og tilknytning mellem børn og det pædagogiske personale og børn imellem. Det skal være præget af omsorg, tryghed og nysgerrighed, så alle børn udvikler engagement, livsduelighed, gåpåmod og kompetencer til deltagelse i fællesskaber. Dette gælder også i situationer, der kræver fordybelse, vedholdenhed og prioritering.

Hvordan understøtter vores pædagogiske læringsmiljø børnenes alsidige personlige udvikling? Herunder, hvordan vores pædagogiske læringsmiljø:

- Understøtter de to pædagogiske mål for temaet Alsidig personlig udvikling.
- Tager udgangspunkt i det fælles pædagogisk grundlag.
- Ses i samspil med øvrige læreplanstemaer.

Vores pædagogiske læringsmiljø understøtter de pædagogiske mål når vi anerkender børnenes initiativer, følelser og holdninger og sætter ord på deres oplevelser. Det vil kunne være i øjeblikke hvor børnene skal noget andet end det de har lyst til fordi fællesskabet lige der vægter højere end individet. Børnenes selvregulering og følelsesmæssige regulering forudsætter at de får lov til at opleve og udtrykke deres følelser som at være ked af det, trist, frustreret, vred, begejstret m.m. Når børnene erfarer deres følelser kan de lære at håndtere følelserne. Hvordan de håndteres hensigtsmæssig vil udvikle sig i forhold til børnenes alder og udvikling og det er det pædagogiske personale som skal støtte barnet med strategier hertil. Det kan være at trampe i gulvet, tælle til 10, gå for sig selv. Den voksnes kendskab til børnene betyder rigtig meget for at vi kan hjælpe. At have tillid og kendskab til hinanden som kollegaer har betydning for at vi kan lave voksenskitte og arbejde med hvad der er bedst for barnet. Børn gør det godt hvis de kan. Det er det pædagogiske personales ansvar at møde barnet hvor det er i dag, og som kan og skal ændre på konteksten så der er deltagelsesmuligheder for alle børn. Vi taler med børnene om at for at kunne noget skal alle øve sig, sige ”jeg kan ikke endnu” og vi arbejder med at der er ting det er ok at sige pyt til.

I andre sammenhænge tilbyder de voksne børnene hjælp når noget er svært ved at de kan sidde hos, holde i hånden eller at det er i orden at være iagttagende fremfor deltagende. Når børnehaven er i hallen har den ansvarlige voksne fokus på at der er gentagelser så alle børn når at kunne være med. I overgangen fra vuggestue til børnehave; samt andre overgange, tilrettelægges dagen så der tages hensyn til børnene. Vi bruger Fri for Mobberi som en metode til

systematisk at få italesat sammen med børnene hvordan de kan sige fra på en hensigtsmæssig måde, hvordan alle skal agere for at det er rart at være i Børnehuset. I en periode har den ene børnehavegruppe brugt figurerne fra filmen Inderst inde til at tale om alle følelser og det er blevet brugt individuelt sammen med et barn som var meget vred og styret af sine følelser.

Vi organiserer grupperne så færre børn er i samme rum, og strukturerer hverdagen så grupperne på skift er på tur og hjemme i Børnehuset. På den måde bliver der rum og plads til fordybelse, og børnene kan holde fokus på de læringsmiljøer de er en del af. De tre børnegrupper er delt op i mindre faste grupper som er på ture sammen, holder samling og spiser sammen. Det betyder at børnene bliver del af et mindre fællesskab hvor de opnår tryghed, kendskab og tillid til de andre børn og den voksne. Vi arbejder med at møde børnene for dem de er og ikke rose dem for det de gør eller har på. Samtidig med at vi taler om hvad børnene gør og ikke hvad de er. Derved har vi fokus på børnenes selvværd og på at udfordringer ligger i sammenhængen.

4.2 Social udvikling

Det pædagogiske læringsmål

Det pædagogiske arbejde med læreplanstemaet Social udvikling i beskrivelsen af temaet og to pædagogiske mål målrettet børn i aldersgruppen 0-5 år. De to pædagogiske mål er følgende:

- Det pædagogiske læringsmiljø skal understøtte, at alle børn trives og indgår i sociale fællesskaber, og at alle børn udvikler empati og relationer.
- Det pædagogiske læringsmiljø skal understøtte fællesskaber, hvor forskellighed ses som en ressource, og som bidrager til demokratisk dannelse.

Hvordan understøtter vores pædagogiske læringsmiljø børnenes sociale udvikling? Herunder, hvordan vores pædagogiske læringsmiljø:

- Understøtter de to pædagogiske mål for temaet Social udvikling.
- Tager udgangspunkt i det fælles pædagogisk grundlag.
- Ses i samspil med øvrige læreplanstemaer.

Vores pædagogiske læringsmiljø understøtter de pædagogiske mål når det pædagogiske personale har fokus på at alle børn er del af og indgår i et børnefællesskab. Legen er børnenes indgang og adgang til de sociale fællesskaber. Vi italesætter det overfor hinanden hvis vi oplever at der er børn som bliver hængt af ex. legen. For at sikre børnenes deltagelse i lege og fællesskabet deltager de voksne og skaber deltagelsesmuligheder. Vi laver legeværksteder for mindre grupper af børn hvor der arbejdes med turtagning, relations dannelse, at turde give sin mening til kende, at kunne fordybe sig i legen og vi øver lege replikker. I Børnehuset kan børnene afvise at andre børn skal være del af deres leg, men det skal siges på en ordentlig måde og vi er nysgerrige på hvorfor de siger nej. Det er de voksnes ansvar at støtte børnene i at lave en anden leg, lave en parallel leg sammen med andre børn eller finde på noget helt andet. Sker det gentagne gange går vi på opdagelse i, hvordan vi kan styrke børnenes relationer og få dem til at se hinandens ressourcer.

For at kunne støtte børnenes forhandling og afstemning i legen må det pædagogiske personale være nærværende og tæt på legen; ved at være iagttagende eller selv være med i legen. Derved kan vi hjælpe børnene til at forstå hinandens intentioner og forklare og gøre dem opmærksomme på hvad det var der skete. Det at følge børnenes initiativ og lave en ramme for legen, italesætte legens indhold og gentage legen, oplever vi skaber udvikling hos børnene. Det pædagogiske personale arbejder med at deres positionering på legepladsen har betydning for deres tilgængelighed for børnene.

I en af grupperne taler et af børnene et andet sprog og ved at den voksne bevidst italesatte og brugte denne forskellighed blev det en ressource at barnet kunne noget de andre ikke kunne men som de blev optagede af at de

kunne lære. I Børnehuset har vi madordning og det at vi til alle måltider spiser den samme mad bruger vi aktivt i forhold til at guide børnene i at være opmærksomme på hinanden når skålene sendes rundt, der er en som beder om noget og de skal skiftes til at lytte og tale.

4.3 Kommunikation og sprog

Det pædagogiske læringsmål

Det pædagogiske arbejde med læreplanstemaet Kommunikation og sprog skal tage udgangspunkt i beskrivelsen af temaet og to pædagogiske mål målrettet børn i aldersgruppen 0-5 år. De to pædagogiske mål er følgende:

- Det pædagogiske læringsmiljø skal understøtte, at alle børn udvikler sprog, der bidrager til, at børnene kan forstå sig selv, hinanden og deres omverden.
- Det pædagogiske læringsmiljø skal understøtte, at alle børn opnår erfaringer med at kommunikere og sprogliggøre tanker, behov og ideer, som børnene kan anvende i sociale fællesskaber.

Howdan understøtter vores pædagogiske læringsmiljø børnenes kommunikation og sprog? Herunder, hvordan vores pædagogiske læringsmiljø:

- Understøtter de to pædagogiske mål for temaet Kommunikation og sprog.
- Tager udgangspunkt i det fælles pædagogisk grundlag.
- Ses i samspil med øvrige læreplanstemaer.

Vores pædagogiske læringsmiljø understøtter de pædagogiske mål når vi i vuggestuen har fokus på at gøre samlinger og læsestunder mindre kravfyldte i forhold til hvor og hvordan børnene sidder, så det er lettere for alle at være en del af. De voksne får ro til at have fokus på højtlesningen hvilket giver et større flow og læseoplevelsen bliver større og det fanger børnene. De børn som leger/går rundt under højtlesningen lytter også. Vi bruger metoder fra LæseLeg i forhold til at læse langsomt, tydeligt, lade børnene afbryde, bevidste om at børnene skal producere sprog og lade dem se færdig på billederne inden siden vendes. Færre bøger giver fokus på at læse den samme historie hvilket giver større fordybelse, flere spørgsmål til historien og flere ord, som gentages. Vi følger børnenes spor og understøtter deres sprogudvikling når der ved bordet tales om æblekerner, som efterfølgende plantes og giver anledning til at bruge udelivet på at plante grøntsager og så frø.

Det at have et tema for børnehavens samlinger, hvor de voksne har forberedt samlingen giver samlingen en forudsigelighed, et indhold og en ramme, hvor børnene nemmere kan være med til at bestemme. Gentagelser giver større udvikling, da børnene når at kunne få de nye ord med sig. Fokus giver plads til fordybelse og der bliver skabt en sammenhæng som tages med andre steder. Vi oplever at børnenes ordforråd bliver større og at de fortæller mere. De voksne er bevidste om at bruge de gode sprogstrategier.

Hos de ældste børn giver det at arbejde struktureret med førskolearbejde børnene noget med sig – nuancerede historier, øget sprogforståelse, strategier til at turde senere og børnene tager temaerne med sig videre til andre lege. Temaerne bliver brugt som middel til at nå mål som turtagning, at lytte til hinanden, italesætte hvad de har tegnet, positiv opmærksomhed på andre, børnene inspirerer hinanden, begrebsudvidelse, nuancer i sproget og at kunne løse konflikter. På den måde kan et tema om Krible Krable dyr bruges til at understøtte arbejdet med kommunikation og sprog samtidig med at børnenes alsidige personlige udvikling styrkes og deres ordforråd indenfor temaet øges og får flere nuancer.

4.4 Krop, sanser og bevægelse

Det pædagogiske læringsmål

Det pædagogiske arbejde med læreplanstemaet Krop, sanser og bevægelse skal tage udgangspunkt i beskrivelsen af temaet og to pædagogiske mål målrettet børn i aldersgruppen 0-5 år. De to pædagogiske mål er følgende:

- Det pædagogiske læringsmiljø skal understøtte, at alle børn udforsker og eksperimenterer med mange forskellige måder at bruge kroppen på.
- Det pædagogiske læringsmiljø skal understøtte, at alle børn krops- og bevægelsesglæde både i ro og i aktivitet, så børnene bliver fortrolige med deres krop, herunder kropslige fornemmelser, kroppens funktioner, sanser og forskellige former for bevægelse.

Hvordan understøtter vores pædagogiske læringsmiljø børnenes krop, sanser og bevægelse? Herunder, hvordan vores pædagogiske læringsmiljø:

- Understøtter de to pædagogiske mål for temaet Krop, sanser og bevægelse.
- Tager udgangspunkt i det fælles pædagogisk grundlag.
- Ses i samspil med øvrige læreplanstemaer.

Vores pædagogiske læringsmiljø understøtter de pædagogiske mål når børnehaven går i hallen til Leg og bevægelse. Det pædagogiske personale tilrettelægger aktiviteter så at alle børn når at opleve fortrolighed med øvelser og lege og derved opnår tro på egne evner og kunnen. Der er fokus på at børnene skal være i bevægelse og de voksnes deltagelse og motivation skaber deltagelsesmuligheder for alle børn. Læringsmiljøet planlægges så der er fokus på færdigheder som at kunne gribe og kaste en bold, børnene udfordres til at skulle balancere, lave kolbøtter mm og til at hengive sig til afslapning og massage. De voksne arbejder bevidst med, hvad der skaber høj og lav arousal.

Det pædagogiske personale er observerende i forhold til om børnene har behov for at blive udfordret motorisk for at styrke deres krop. Det kan eksempelvis være at være opmærksom på om alle børn kan lide at gynges for på den måde at stimulere den vestibulære sans. Vi samarbejder med Børne- og ergoterapeuterne når vi har brug for sparring og ideer til aktiviteter og det der er godt for et barn i forhold til at styrke motorikken er godt for alle børn og kan integreres i leg på legepladsen eller på ture rundt i nærmiljøet. Der er kort til klipperne, som vi benytter til at kravle og klatre på og børnene øver sig i at vurdere hvad de kan. At sidde helt ude på kanten af klipperne og mærke vinden og skumsprøjt i ansigtet er en stor sansemæssig oplevelse.

Arbejdet med krop, sanser og bevægelse understøttes af mange af de pædagogiske læringsmiljøer vi har i vores pædagogiske praksis og daglige rutiner, som når børnene på legepladsen eksperimenterer med at lave balancegang på brædderne, når de børn der skal sove middagslur eller trænger til en middagspause laver yoga/lytter til mindfulness og når børnene til et Bamsemøde masserer hinanden. Vi stiller rammer til rådighed for fysisk udfoldelse ved at have mål og bolde på legepladsen. Børnene spiller sammen, bruger deres krop og danner nye relationer og de voksne spiller med og snakker med børnene om regler og turtagning og om at det ikke nødvendigvis handler om at vinde men også om at være med og have det sjovt i et fællesskab. Inde må børnene løbe når det ikke lige er i afleverings- og afhentningstidsrum og ellers finder vi et sted hvor det er hensigtsmæssigt at lege fangeleg på et givent tidspunkt. Børnene får erfaring med at tage hensyn til hinanden også når de er i bevægelse.

I vuggestuen leger børnene med hoppesten og skumfigurer og det pædagogiske personale laver en forhindringsbane og støtter op om børnenes kropslige udfoldelse. I hverdagens rutiner er der fokus på at børnene øver sig på at mestre og styre deres krop, når børnene selv kravler op og ned af deres stol, puslebord, krybber og trappen ned til garderoben. Når børnene spiser frokost er der 5 min med stilhed hvor alle har mulighed for i ro uden forstyrrelser at kunne sanse maden. Vi bruger frokosten til at tale med børnene om hvordan maden ser ud, hvordan den lugter, smager og føles i munden.

4.5 Natur, udeliv og science

Det pædagogiske læringsmål

Det pædagogiske arbejde med læreplanstemaet Natur, udeliv og science skal tage udgangspunkt i beskrivelsen af temaet og to pædagogiske mål målrettet børn i aldersgruppen 0-5 år. De to pædagogiske mål er følgende:

- Det pædagogiske læringsmiljø skal understøtte, at alle børn får konkrete erfaringer med naturen, som udvikler deres nysgerrighed og lyst til at udforske naturen, som giver børnene mulighed for at opleve menneskets forbundethed med naturen, som giver børnene en begyndende forståelse for betydningen af en bæredygtig udvikling.
- Det pædagogiske læringsmiljø skal understøtte, at alle børn aktivt observerer og undersøger naturfænomener i deres omverden, så børnene får erfaringer med at genkende og udtrykke sig om årsag, virkning og sammenhæng, herunder en begyndende matematisk opmærksomhed.

Hvordan understøtter vores pædagogiske læringsmiljø børnenes natur, udeliv og science? Herunder, hvordan vores pædagogiske læringsmiljø:

- Understøtter de to pædagogiske mål for temaet Natur, udeliv og science.
- Tager udgangspunkt i det fælles pædagogisk grundlag.
- Ses i samspil med øvrige læreplanstemaer.

Vores pædagogiske læringsmiljø understøtter de pædagogiske mål når vuggestuen tager ud i naturen og oplever at børnene tør mere, leger med større bevægelse, udfordrer sig selv motorisk og flytter sig længere væk fra de voksne. Børnene er nysgerrige på det de møder i naturen. Ude i naturen lytter børnene til hinanden, hjælper hinanden, er positive overfor krav og er i balance med sig selv, hvilket giver rum for leg og læring. Vuggestuen har fokus på det sansende i naturen og udelivet og har når det er muligt samling ude og inddrager elementer fra krop og bevægelse. Det at ligge i græsset giver eksempelvis en anden rumlighed som kan udfordre nogle børn. Vuggestuen bruger deres egen lille legeplads til at følge årets gang ved at holde øje med de planter der er.

I børnehaven betyder viden om og fokus på matematisk opmærksomhed at de voksne bruger andre begreber – forholdsord, former m.m. Børnenes spørgsmål og undren giver anledning til forsøg. Det er ok at vi som voksne ikke har svar på alt. Når vi følger børnenes spor er de nysgerrige og åbne for viden. Vi bruger den pædagogiske hverdag, rutinerne og legen til at understøtte læringen og bruger det der ligger lige for – dybe/flade tallerkner, varmt/koldt vand, perler i former, sange der handler om former, lave forsøg med hvad der kan flyde og synke og når bordet skal dækkes tæller børnene.

Hos de ældste er børnene bevidste om hvad der hører til i naturen og hvad der er affald. De er meget optagede af at samle skrald. Vi har sat fokus på papirforbruget og det gør en forskel af være bevidst om det. Børnene bliver opmærksomme og bruger papiret på en anden måde og overforbruger ikke papirhåndklæder. Som voksne skal vi italesætte HVORFOR – målet er større end børnene og vi er opmærksomme på at oplyse og ikke irettesætte. Synliggørelsen af bæredygtighed tager børnene til sig, hvilket vi kan høre på deres kommentarer til os. Børnene skal have noget at gribe efter for at kunne begribe. Ude i naturen er børnene legende i deres tilgang til det at være undersøgende. De har ex. været nysgerrige på at kan isflager smadres kan en flaske også det. Oplever at naturen ændrer sig – den ene dag var isen der og senere forsvandt den.

4.6 Kultur, æstetik og fællesskab

Det pædagogiske læringsmål

Det pædagogiske arbejde med læreplanstemaet Kultur, æstetik og fællesskab skal tage udgangspunkt i beskrivelsen af temaet og to pædagogiske mål målrettet børn i aldersgruppen 0-5 år. De to pædagogiske mål er følgende:

- Det pædagogiske læringsmiljø skal understøtte, at alle børn indgår i ligeværdige og forskellige former for fællesskaber, hvor de oplever egne og andre kulturelle baggrunde, normer, traditioner og værdier.
- Det pædagogiske læringsmiljø skal understøtte, at alle børn får mange forskellige kulturelle oplevelser, både som tilskuere og aktive deltagere, som stimulerer børnenes engagement, fantasi, kreativitet og nysgerrighed, og at børnene får erfaringer med at anvende forskellige materialer, redskaber og medier.

Hvordan understøtter vores pædagogiske læringsmiljø børnenes kultur, æstetik og fællesskab? Herunder, hvordan vores pædagogiske læringsmiljø:

- Understøtter de to pædagogiske mål for temaet Kultur, æstetik og fællesskab.
- Tager udgangspunkt i det fælles pædagogisk grundlag.
- Ses i samspil med øvrige læreplanstemaer.

Vores pædagogiske læringsmiljø understøtter de pædagogiske mål når børnene hvert år op til fastelavn tilbydes forskellige læringsmiljøer som giver børnene viden om fastelavn som en tradition og noget kulturelt både nu og før. De er med til at klippe forskelligt pynt ud fra eget ønske og sætter deres eget præg på det. Der er tid til at børnene både kan være aktive og deltagende i processen og være iagttagende og se tingene an. Alle børnene synger de samme fastelavnssange og oplever at blive en del af noget større når hele Børnehuset synger dem sammen. Dette er en tilgang vi har til mange af de andre højtider og traditioner. I løbet af børnenes tid i Børnehuset forsøger vi at de bliver præsenteret for forskellige udtryksformer i forhold til selv at være udøvende. Det kan være at male, at lave skraldefigurer, lave saltdejsfigurer til julevinduet m.m. og her øver det pædagogiske personale sig på at det er børnene der kender slutresultatet og at det er processen som er det vigtigste. Hvert år ser alle børn en eller flere teaterforestillinger.

De pædagogiske læringsmiljøer foregår i større eller mindre børnefællesskaber med fokus på, at udover indholdet i miljøet skal det pædagogiske personale også være bevidste om den dannelse, der sker når vi er flere, der skal være sammen om det fælles tredje. Vi må tage hensyn til hinanden, respektere turtagning, acceptere at ikke alle deler samme holdning eller præference som os selv og de voksne støtter børnene ud fra deres erfarings niveau og formåen. Det fælles tredje kan være et spil som Gæt og grimasser hvor der opstår et fællesskab og et fælles ønske om at få spillet til at fungere med turtagning, personlig udvikling når børnene oplever at jeg bliver forstået selv i min nonverbale og måske ubehjælpelige kommunikation.

I vuggestuen taler de meget om hvordan det er hjemme hos de enkelte børn og børnene oplever både at kunne spejle sig i hinanden og acceptere forskelligheden. Ved at opleve forskellighed og mangfoldighed vil de udvikle forståelse for andre men også for hvem de selv er. Vi bruger det, at nogle af børnene har forældre med ikke dansk baggrund, til at være nysgerrig på sproget, andre kulturelle traditioner og at ikke alle har de samme normer og værdier. Dette kan også have betydning i forhold til samarbejdet med forældrene.

5 EVALUERINGSKULTUR

Lederen af dagtilbuddet er ansvarlig for at etablere en evalueringskultur i dagtilbuddet, som skal udvikle og kvalificere det pædagogiske læringsmiljø. Hermed forstås, at det pædagogiske personale og ledelsen løbende forholder sig reflektivt til, hvordan det pædagogiske læringsmiljø understøtter børnegruppens trivsel, læring, udvikling og dannelse.

Hvad siger loven?

- Lederen af dagtilbuddet er ansvarlig for at etablere en evalueringskultur i dagtilbuddet, som skal udvikle og kvalificere det pædagogiske læringsmiljø.
- Lederen er ansvarlig for, at arbejdet med den pædagogiske læreplan evalueres mindst hvert andet år med henblik på at udvikle arbejdet. Evalueringen skal tage udgangspunkt i de pædagogiske mål og herunder en vurdering af sammenhængen mellem det pædagogiske læringsmiljø i dagtilbuddet og børnenes trivsel, læring, udvikling og dannelse.
- Evalueringen skal offentliggøres.
- Lederen af dagtilbuddet er ansvarlig for at sikre en løbende pædagogisk dokumentation af sammenhængen mellem pædagogiske læringsmiljø og børnenes trivsel, læring, udvikling og dannelse. Den pædagogiske dokumentation skal indgå i evalueringen.

Dagtilbudslovens § 9, stk. 2 og 3.

5.1 Evalueringskultur

Hvordan skaber vi en evalueringskultur, som udvikler og kvalificerer vores pædagogiske læringsmiljø? Det vil sige, hvordan dokumenterer og evaluerer vi løbende vores pædagogiske arbejde, herunder sammenhængen mellem det pædagogiske læringsmiljø og de tolv pædagogiske mål?

I Svaneke Børnehus vil vi sikre en systematisk evalueringskultur ved at planlægge en fælles systematisk undersøgelse, analyse og vurdering af vores fælles pædagogiske arbejde og praksis. Herved vil vi i fællesskab få reflekteret over, kvalificeret og udviklet den sammenhæng, der er mellem det pædagogiske arbejde og børnenes trivsel, udvikling, læring og dannelse som finder sted hele dagen hver dag. Dette vil samtidig sikre at vi har fælles retning.

Vi vil sikre systematikken i vores løbende evaluering ved at strukturere evalueringen over en 2-årig periode, hvor vi evaluerer på de seks læreplanstemaers mål med inddragelse af det fælles pædagogiske grundlag og udvalgte pædagogiske læringsmiljøer fra vores praksis. Ved at formulere klare tydelige mål for evalueringen og gå på opdagelse i og være nysgerrig på vores fælles pædagogiske praksis samt indsamle og sikre data på de fund vi finder, vil vi kunne holde fokus på sammenhængen mellem det pædagogiske læringsmiljø og børnenes trivsel, udvikling, læring og dannelse. Det vil være lederens ansvar i samarbejde med det pædagogiske personale at følge op på at de justeringer der aftales i gruppen også bliver implementeret og udført i den pædagogiske praksis.

Medarbejderne vil hver måned mødes til et PLF møde hvor de arbejder med ovenstående og derudover har tid til at indsamle data m.m. Data kan være små videoptagelser af det læringsmiljø der er fokus på, nedskrevne iagttagelser, praksisfortællinger med et på forhånd aftalt fokus. Der arbejdes med hvert tema i tre måneder. Efter hver periode laves der en vurdering af læringsudbyttet. Dette læringsudbytte skal vi finde en måde at dele så det løbende er muligt at følge vores evaluering.

5.2 Evaluering af arbejdet med den pædagogiske læreplan

Hvordan evaluerer vi arbejdet med den pædagogiske læreplan, som skal foretages mindst hvert andet år?

Den systematiske evaluering af læreplanen, som beskrevet i ovenstående, foregår samtidig med at vi dagligt i de små korte snakke kollegaer imellem eller med lederen reflekterer over hvad der fungerer og hvad der skal justeres. Det fokus der er på at være nysgerrige på, hvordan læringsmiljøerne understøtter børnene trivsel, udvikling, læring og dannelse tages med videre ud i den pædagogiske praksis. Succeskriteriet er ikke om aktiviteten gik godt, men hvordan børnenes trivsel, udvikling, læring og dannelse udviklede sig af læringsmiljøet, at det er i et børnefællesskab og at børnenes perspektiv inddrages.

På det pædagogiske personales gruppemøder taler de om og reflekterer over hvilke pædagogiske læringsmiljøer der skal planlægges i forhold til den nuværende børnegruppe. På personalemøder- og dage tager vi kontinuerligt temaer og dilemmaer op fra den pædagogiske praksis og går i dybden med udvalgte elementer fra det fælles pædagogiske grundlag og læreplanstemaerne. Det kan eksempelvis være ved at bruge dialogkort og inspirationsmateriale fra EVA.

6 UDVIKLINGSPLANER

Svaneke Børnehus har ikke oprettet udviklingsplaner til denne læreplan.